

**Ministerieel besluit tot definitieve aanduiding van de ankerplaats
'Mijnsite Eisden, Mechelse Heide en Mechels Bos' in As, Dilsen-Stokkem en
Maasmechelen**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluiten van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010 en 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 18 maart 2013 tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats 'Mijnsite Eisden, Mechelse Heide en Mechels Bos';

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 17 oktober 2013,

BESLUIT:

Artikel 1. 'Mijnsite Eisden, Mechelse Heide en Mechels Bos' in As, Dilsen-Stokkem en Maasmechelen wordt definitief aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De steilrand markeert de overgang tussen het Kempisch Plateau en de Maasvallei en vormt een belangrijk geomorfologisch relict. In de Mechelse Heide komen vennen voor met natte heide, evenals schaarse, autochtone restanten van wintereikenbosjes die een belangrijke ecologische waarde hebben. Ter hoogte van Windelsteen ligt een belangrijke concentratie hakhoutstoven en spaartelgen van wintereik met autochtoon plantmateriaal. In het bosreservaat Lanklaarderbos-Saenhoeve bevindt zich een aantal oude bestanden met beuk, zomereik en omvangrijke kastanjes. Dit reservaat heeft net zoals de heide een belangrijke avifaunistische waarde. De ankerplaats maakt deel uit van het Vogelrichtlijngebied Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek. De bodem van de mijnterrils wordt gekenmerkt door een duidelijke temperatuur- en vochtigheidsgradiënt waarop zich een pioniervegetatie met bijzondere soortenrijkdom heeft ontwikkeld. De Rode Terril in het bijzonder is belangrijk omwille van de fossielenrijkdom. In de omgeving van de mijnsite ontwikkelde zich een typische brakwaterflora.

Het natuurreservaat Ven Onder de Berg ligt aan de voet van het Kempisch hoogterras en is een van de meest zuidelijk gelegen West-Europese laagland-hoogvenen. Het ven wordt gekenmerkt door een grote diversiteit aan zeldzame veenplanten zoals unieke trilveenflora. Daarenboven vormt het ven een avifaunistisch waardevol gebied qua soortendiversiteit en –zeldzaamheid.

2° historische waarde:

Het mijncomplex -met o.a. de bovengrondse installaties, de aanleg van de tuinvijken en de transportverbindingen - is van industrieel-archeologische waarde als mijnsite met specifieke kenmerken eigen aan de bouwperiode, evenals aan de toenmalige opvattingen van de stichtende maatschappij en de overheden. Het Kolenspoor, op de voormalige verbinding Hasselt-Maaseik, verbindt het station van Eisden-Mijn met het station van As, het oudste nog bestaand station in de provincie Limburg. Landschappelijk zijn de terrils de meest opvallende en rechtstreekse getuigen van het mijnverleden. In de omgeving getuigen de blokvormige percelen, grotendeels ingenomen door loof- en naaldhoutbossen, van de grootschalige, 19de-20ste-eeuwse bos- en landbouwontginningen.

De 19de-eeuwse kasteelhoeve Litzberg is de laatste restant van het gelijknamige kasteel dat ingeplant lag op de hoogste heuvel van Lanklaar. De verwilderde Engelse tuin herinnert nog aan het oorspronkelijk kasteeldomein en in het Lanklaarderbos is nog een deel oud parkbos bewaard. De Mechelse Heide met wintereikenbosjes, hakhoutstoven en struwelen, maar ook de windelstenen, herinneren aan het traditioneel Limburgs heide- en bosgebied zoals voor de inplanting van de steenkoolmijn.

Op het plateau en langs de steilrand werden talrijke vindplaatsen aangetroffen uit het meso- en neolithicum. Deze geven aan dat de omgeving van de steilrand, zowel de rand van het plateau als de voet van de helling, een zeer groot potentieel voor steentijdarcheologie vertoont. Bij de aanleg van de Zuid-Willemsvaart en de mijnsite werden herhaaldelijk grafstructuren, bouwmaterialen en aardewerk uit de Romeinse periode aangetroffen. Deze duiden op intensieve lokale Romeinse bewoning en activiteiten, waardoor de zone hierrond een groot archeologisch potentieel vertoont. In de Mechelse Heide vormen loopgraven en bunkers de zeldzame restanten van een Duits oefenterrein tijdens WO1.

3° esthetische waarde:

Centraal door het gebied loopt het Kolenspoor, dat zich in een droge vallei omhoog slingert tegen het Kempisch plateau en langs het station van As passeert. De sterk vertakte steilrand met droge en vochtige dalen zorgt voor een unieke landschapsopbouw en heeft een hoge belevingswaarde. Het reliëf is heuvelachtig met als uitschieters de Teutelberg en de Meisberg. De blokvormige naald- en loofhoutbossen contrasteren met het mijnpatrimonium en het weidse open landschap van de Mechelse Heide. Zowel de terrils, de prestigieuze hoofdgebouwen en verlaten installaties als het beeld van de tuinvijken met de indrukwekkende toren van de Sint-Barbarakerk getuigen van een industrieel verleden met een grote impact. De terrils bieden daarenboven een prachtig panorama op de groene omgeving waarin de overgang van een meer natuurlijk ogend naar een duidelijk gecultiveerd landschap visueel waarneembaar is. Rondom het Ven Onder de Berg liggen resten van landduinen die grotendeels bedekt zijn met een droge mosrijke grazige vegetatie zodat het ven een open vlek vormt met een grote verscheidenheid aan plant- en diersoorten temidden van het dichte naald-, eik- en berkenbos.

4° sociaal-culturele waarde:

De voormalige mijnsite van Eisden vormt een visueel sterk aanknopingspunt met het industrieel-archeologisch mijnverleden van de Limburgse Kempen. In de tuinvijken leeft dankzij de historische rekrutering van gastarbeiders in functie van de steenkoolmijn de sfeer van een multiculturele samenleving. Eén van de arbeidershuizen is als Mijnwerkersmuseum ingericht. Het station van As wordt beheerd door de vzw Kolenspoor en vormt een toegangspoort tot het Nationaal Park Hoge Kempen. Het Kolenspoor zelf wordt nog actief beheerd en gebruikt als toeristische lijn.

Het grotendeels verlaten woeste heidelandschap inspireerde in de 19de en 20ste eeuw talrijke landschapsschilders die speciaal hiervoor naar de Limburgse Kempen kwamen. Deze uitgebreide collectie landschapsschilderijen reflecteert een welbepaalde periode in de ontginningsgeschiedenis van de Kempen.

5° ruimtelijk-structurende waarde:

De steilrand van het Kempisch Plateau is bepalend voor de opbouw van het landschap en zorgt voor een opvallend reliëf. De Mechelse Heide vormt als restant van het vroegere uitgestrekte heidegebied een open vlakte die sterk contrasteert met het dichte boscomplex van Lanklaarderbos en Mechels Bos. Meer recent had het mijnverleden eveneens een grote impact op de configuratie van het landschap. Daarin zijn de mijnerrils en de waterplassen visueel dominant aanwezig en de loof- en naaldhoutbossen ruimtelijk begrenzend. Het geheel is kenmerkend en oriënterend als mijngebied. Het Kolenspoor vormde oorspronkelijk de verbindinglijn tussen de verschillende mijnsites maar markeert in het huidige landschap vooral de grens tussen de mijnsite en het zuidelijk gelegen Mechels Bos.

§ 2. De landschapkenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1° Eisden mijninfrastructuur en -terrils:

- a) Relicten van de oorspronkelijke monumentale mijngebouwen en infrastructuur

- 1) Maasmechelen (Eisden), Zetellaan z.n., Hoofdburelen (ID1197);
- 2) Maasmechelen (Eisden), Zetellaan z.n., Stortbaden, kleedzaal en fietsenbergplaats (ID1198);
- 3) Maasmechelen (Eisden), Zetellaan z.n., Schachtbokken (ID1212);
- 4) Maasmechelen (Eisden), Zetellaan z.n., Hoofdmagazijn (ID1199);
- 5) Maasmechelen (Eisden), Heufkensweg z.n., Oude Burelen (ID1195);
- b) Vier grote mijnterrils als belangrijke bakens in het landschap met een unieke fauna en flora tgv de specifieke bodemgesteldheid;
- c) Belangrijke gradiënten op en rondom de terrils, gaande van pioniervegetatie en heide tot eiken-berkenbos;
- d) Uitgestrekte waterplassen grenzend aan de terrils met belangrijke avifaunistische waarde;

2° Eisden tuinwijk:

- a) Planmatige aanleg met slingerend stratenpatroon, brede beboomde lanen en grote tuinpercelen;
- b) Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Maasmechelen (Eisden), Kastanjelaan z.n., Sint-Barbarakerk (ID1219);
 - 2) Maasmechelen (Eisden), Kastanjelaan z.n., Pastorie, (ID1223);
 - 3) Maasmechelen (Eisden), Kastanjelaan z.n., Regiegebouw van de steenkoolmijn (ID205811);
 - 4) Maasmechelen (Eisden), Koninginnelaan 42, Directeurswoning (ID1224);
 - 5) Maasmechelen (Eisden), Marie Joséestraat 3, Mijnwerkersmuseum (ID200396);
 - 6) Maasmechelen (Eisden), Spoorwegstraat z.n., Begraafplaats (ID212869);

3° Kolenspoor en stations van As en Eisden Mijn:

- a) Het Kolenspoor als privé-spoorlijnverbinding tussen Eisden en As met bijbehorende stations:
 - 1) Maasmechelen (Eisden), Paul Lambertlaan z.n., Bijgebouwen Station Eisden Mijn (ID212870);
 - 2) As (As), Stationsstraat z.n., Station van As (ID200283);
- b) Afwisseling van loof- en naaldbospercelen als groene corridor langs spoorlijn;

4° Lanklaarderbos:

- a) Het Lanklaarderbos bevat nog zones historisch stabiel loofbos (zuurminnend zomereiken-berkenbos) die teruggaan tot het vroegere 2000ha grote *Bois de Stockem*;
- b) Bosreservaat Lanklaarderbos-Saenhoeve met deels parkbos en deels oude Grove den bestanden en restanten van beukenbossen;
- c) Op de rand van de steilrand meerdere concentraties lithisch materiaal (vuursteen) als restanten van tijdelijke (jacht)kampementen (CAI50587 en CAI50593) uit de steentijd;
- d) Voedselarm ven omgeven door schraal grasland en vegetaties verbonden aan onbemeste graslanden;
- e) Kasteelhoeve van Litzberg:
 - a. oude bosbestanden (beuk, zomereik en omvangrijke kastanjes) als restant van het vroegere kasteelpark;
 - b. dreven (zomereik en tamme kastanje) en zichtassen op het vroegere open landschap, aangelegd tot op de steilrand;
 - c. parkje met ganzenvoet: centraal grasland begrensd door hoge parkbomen en drooggevallen cirkelvormige waterpartij met eiland;
- f) 'Teutelberg' met restant van een landduin onder naaldbos;

5° Steilrand Kempisch Plateau:

- a) Steilrand met grillig reliëf en aanzienlijke hoogteverschillen;
- b) Verschillende bostypes met zowel naaldbos, loofbos als gemengd bos;
- c) Restant van historisch heidecomplex met droge heide en voormalige hakhoutstoven van wintereik;
- d) Panoramische zichten op Mechelse Heide-Mechels Bos en mijnterrils Eisden;

6° Mechels Bos:

- a) Naaldbosbestanden uit eind 19de-begin 20ste eeuw met herkenbare blokstructuur en loodrecht drevenpatroon;
- b) Restanten van goed ontwikkelde oude zuurminnende bossen met typische boomsoorten als zomereik, ruwe berk en kruidsoorten;
- c) Belangrijke concentraties van wintereikenrelictbosjes, beperkte struwelen, houtwallen en afzonderlijke stoven;
- d) Windelsteen met zuiver inheems hakhoutbestand en enkele spaartelgen van wintereik;
- e) Concentraties artefacten uit de steentijd op de randen van het Kempisch Plateau, dichtbij de steilrand;

7° Bos Heiwijk:

- a) Naaldbosbestanden uit de eerste helft van de 19de eeuw met kenmerkend drevenpatroon;
- b) Strook Lieben als bebost lijnrelict met rechte aarden dijkjes uit de tweede helft van de 19de eeuw;
- c) In het nieuw aangelegd bos werd op een kruising van vijf boswegen in 1952 een kapel opgericht, op de grens van de vijf (deel)gemeenten Zutendaal, Opgrimbie, Maasmechelen, As en Genk;
 - 1) As (As), Oeleinderheide z. nr., Sint-Hubertuskapel (ID212746);

8° Mechelse Heide:

- a) Aaneengesloten en grotendeels historisch stabiel heidecomplex met een afwisseling van droge (rode dopheide) en vochtige heide en hakhoutstoven van wintereik op de plateaurand;
- b) Vennen op ondoorlaatbare ondergrond waarop regenwater stagneert, Breedven met hoogveenvorming;
- c) Naaldbosbestand uit 1ste helft 20ste eeuw met planmatige aanleg;
- d) Observatiebunkers, loopgravenstelsel en bomkraters als restant van een militair oefenterrein van de Duitse troepen tijdens WOI;
 - 1) Maasmechelen (As), Steenweg naar As z. nr., Duits oefenterrein Eerste Wereldoorlog (DIBE geheel 26614);

9° Ven Onder de Berg:

- a) Ven met een drijvend veenmoseiland met typische soorten van hoogveen;
- b) Unieke watervegetatie met drijvende waterweegbree, klein blaasjeskruid, drijvend fonteinkruid en veenwortel;
- c) Zeldzame planten op de oevers van het ven en in de omringende bosgordel zoals heidespurrie en Stekelbrem;
- d) Naaldbosbestand uit eerste helft 20ste eeuw met planmatige aanleg.

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel,

Vlaams Minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en
Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS

12 FEB. 2014